

POSTANOWIENIE

Dnia 13 czerwca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z wniosku M.R.W.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.
o rentę z tytułu niezdolności do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 13 czerwca 2019 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...].
z dnia 6 marca 2018 r., sygn. akt III AUa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...]. na rzecz A.D.P. kwotę 120 zł (sto dwadzieścia złotych), powiększoną o stawkę podatku od towarów i usług, tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej wnioskodawcy w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w [...]. wyrokiem z dnia 6 marca 2018 r., sygn. akt III AUa [...], oddalił apelację wnioskodawcy M.R.W. od wyroku Sądu Okręgowego w B. z dnia 13 września 2017 r., sygn. akt V U [...], oddalającego odwołanie wnioskodawcy od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B. z dnia 3 czerwca 2016 r., odmawiającej wnioskodawcy prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy.

Wyrok Sądu Apelacyjnego odwołujący się, reprezentowany przez pełnomocnika z urzędu, zaskarżył w całości. Zarzucono naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, to jest: a) art. 286 k.p.c. w związku z art. 235 k.p.c. w związku art. 391 § 1 k.p.c. przez poprzestanie jedynie na pisemnych opiniach biegłych zawierających wnioski sprzeczne z faktycznym stanem zdrowia ubezpieczonego oraz zaniechaniu zażądania złożenia przez wyżej wymienionych biegłych ustnej opinii na rozprawie, a tym samym naruszenie zasady bezpośredniości, co uniemożliwiło wyjaśnienie wszystkich zgłoszonych do opinii zastrzeżeń oraz braków opinii, co niewątpliwie mogło mieć wpływ na wynik sprawy; b) art. 285 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. polegające na zaniechaniu sporządzenia opinii łącznej, w sytuacji gdy skala schorzeń, na które cierpi wnioskodawca przemawiała za sporządzeniem opinii łącznej przez wszystkich wnioskowanych biegłych, co niewątpliwie mogło mieć wpływ na wynik sprawy. Ponadto zarzucono naruszenie prawa materialnego, to jest § 4 pkt 1 i 4 rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej z dnia 14 grudnia 2004 r. w sprawie orzekania o niezdolności do pracy (tekst jednolity: Dz.U. z 2004 r., Nr 273, poz. 2711) w związku z art. 42 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty (Dz.U. z 2018 r., poz. 617) oraz art. 12 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U. z 1994 r., Nr 111, poz. 535) przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, wskutek uznania za prawidłowe sporządzenie przez biegłych sądowych z neurologii i psychiatrii pisemnej opinii wyłącznie na dokumentach, a tym samym sporządzenie przedmiotowych opinii w systemie zaocznym w sytuacji, gdy ze wskazanych regulacji wynika konieczność uprzedniego, osobistego zbadania lub zbadania opiniowanej osoby za pośrednictwem systemów teleinformatycznych lub systemów łączności.

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na jej oczywistą zasadność wynikającą, po pierwsze, z naruszenia art. 286 k.p.c. w związku z art. 235 k.p.c. w związku art. 391 § 1 k.p.c. Zdaniem skarżącego, ograniczenie się jedynie do pisemnych opinii biegłych i zaniechanie wezwania na rozprawę biegłych, którzy sporządzili opinie o stanie zdrowia wnioskodawcy, uniemożliwiło wyjaśnienie zastrzeżeń, które przedstawiał wnioskodawca, a także wyjaśnienie nielogiczności opinii. Skarżący podniósł, że żądanie ustnego

wyjaśnienia opinii przekształca się w obowiązek sądu nie tylko wtedy, kiedy wyjaśnień takich wyraźnie domagają się strony, ale także wtedy, kiedy strony podnoszą zastrzeżenia wymagające wyjaśnień bądź kiedy sąd zauważa braki bądź nielogiczności w opinii pisemnej. Założenie to, zdaniem skarżącego, znajduje potwierdzenie w orzecznictwie Sądu Najwyższego (wyrok z dnia 17 marca 2017 r., III CSK 84/16 oraz wyrok z dnia 4 grudnia 2015 r., I CSK 967/14). Ponadto, zdaniem skarżącego, oczywista zasadność skargi wynika z naruszenia art. 285 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. polegającego na sporządzeniu osobno opinii biegłych, a tym samym braku kompleksowej oceny licznych schorzeń stwierdzonych u opiniowanego. W tym zakresie skarżący wskazał m.in. na stanowisko Sądu Najwyższego przyjęte w wyroku z dnia 26 lipca 2011 r., I UK 29/11 (LEX nr 1026622).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący uzasadnił również potrzebą wykładni przepisów prawa budzących poważne wątpliwości, to jest § 4 pkt 1 i 4 rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej z dnia 14 grudnia 2004 r. w sprawie orzekania o niezdolności do pracy w związku art. 42 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty oraz art. 12 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego. Wyjaśnił, że wątpliwości, które wynikły na tle stosowania tych przepisów sprowadzają się do pytania, czy opinie biegłych sporządzone w toku postępowania sądowego mogą być sporządzone w systemie zaocznym, a nie po uprzednim, osobistym zbadaniu opiniowanego lub zbadaniu go za pośrednictwem systemów teleinformatycznych lub też systemów łączności. W ocenie skarżącego, na tak postawione pytanie należy odpowiedzieć przecząco ze względu na literalne brzmienie wyżej wymienionych przepisów.

Skarżący wniósł o zasądzenie na rzecz pełnomocnika wyznaczonego z urzędu nieuiszczonych kosztów udzielonej mu nieodpłatnie pomocy prawnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wstępnie należy przypomnieć, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem powszechnym zwykłej, trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna (podobnie jak uprzednio kasacja) nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od

każdego rozstrzygnięcia Sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c., tj. wówczas, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, bądź istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, czy też zachodzi nieważność postępowania lub gdy skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W konsekwencji tegoż w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym m.in. na możliwości odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek. Ustawodawca nieprzypadkowo, konstruując wymagania skargi kasacyjnej, wyodrębnił w oddzielnych przepisach art. 398⁴ k.p.c. obowiązek przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (§ 1) i obowiązek przedstawienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienia (§ 2). Chodzi zatem o dwa odrębne, kreatywne elementy skargi kasacyjnej, które spełniają określone cele i podlegają ocenie Sądu Najwyższego, na różnych etapach postępowania kasacyjnego. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione, a dla spełnienia wymogu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. nie wystarczy odwołanie się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia, bo choć dla obu tych przesłanek argumenty mogą być podobne, to Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie

analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać. Skarga kasacyjna jest wszak szczególnym środkiem zaskarżenia, realizującym przede wszystkim interes publiczny, polegający na usuwaniu rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych oraz na wspomaganiu rozwoju prawa, zatem uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno koncentrować się na wykazaniu, iż takie okoliczności w sprawie zachodzą (postanowienia: Sądu Najwyższego z 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007; z 10 marca 2008 r., III UK 4/08, LEX nr 459291; z 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 404134).

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli: (1) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, (2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, (3) zachodzi nieważność postępowania lub (4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Skarżący wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania uzasadnił jej oczywistą zasadnością, a także potrzebą wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości.

W przypadku powołania się na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej jako przesłankę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, skarżący powinien nie tylko wskazać, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ale również wykazać, że przesłanka ta rzeczywiście zachodzi. Oznacza to, że skarżący musi wykazać, w czym – w jego ocenie – wyraża się „oczywistość” zasadności skargi oraz podać argumenty wykazujące, że rzeczywiście skarga jest oczywiście uzasadniona (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134; z 4 lutego 2014 r., II UK 458/13, LEX nr 1644551). Jednocześnie należy podkreślić, że szczególna podstawa przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wymaga samodzielnego (czyli) odrębnego od podstaw kasacyjnych wskazania i wykazania naruszenia konkretnego przepisu prawa (procesowego lub materialnego), które jest oczywiste i bez wątpliwości prowadzi do stwierdzenia, że objęty skargą wyrok jest wadliwy i dlatego skarga powinna zostać przyjęta do rozpoznania

(por. postanowienie Sądu Najwyższego z 4 lutego 2014 r., II UK 458/13, LEX nr 1644551). Ma to szczególne znaczenie w sytuacji, w której oczywista zasadność skargi kasacyjnej miałyby polegać na oczywistym naruszeniu przepisów procesowych, gdyż, stosownie do art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c., skargę można oprzeć na naruszeniu przepisów postępowania, jeżeli uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. Skarżący w takiej sytuacji musi zatem wykazać, że następstwa wytkniętej w skardze wadliwości postępowania i orzekania były tego rodzaju (bądź skali), iż kształtowały one lub współkształtowały treść kwestionowanego w sprawie orzeczenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 10 lutego 1997 r., I CKN 57/96, OSNC 1997 nr 6-7, poz. 82; z 24 października 2006 r., II PK 38/06, LEX nr 950620 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z 17 marca 2006 r., I CSK 63/05, LEX nr 179971; z 5 grudnia 2007 r., II PK 103/07, LEX nr 863973; z 16 czerwca 2011 r., III UK 213/10, LEX nr 950436).

Mając na uwadze przedstawione wyżej wymogi, skarżący nie wykazał oczywistej zasadności skargi kasacyjnej.

Jeżeli chodzi o wywody zawarte we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania a dotyczące naruszenia art. 286 k.p.c. w związku z art. 235 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., to skarżący w tym zakresie jedynie hasłowo odwołuje się do „uniemożliwienia dokonania wyjaśnienia zastrzeżeń, które przedstawił wnioskodawca, a także wyjaśnienia nielogiczności opinii”. Nie wskazuje natomiast, o jakie zastrzeżenia chodzi i nie podejmuje próby wykazania „nielogiczności” opinii. Odnośnie z kolei do twierdzenia o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej ze względu na naruszenie art. 285 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. - Sąd Najwyższy istotnie wyrażał stanowisko, że uzasadnione wątpliwości skutkujące koniecznością zasięgnięcia dodatkowych bądź nowych opinii biegłych albo opinii łącznej, powstają nie tylko wówczas gdy zastrzeżenia budzi treść i wnioski poszczególnych opinii, ale także wtedy, gdy każda opinia stwierdza u ubezpieczonego określone schorzenia, a nie zostanie wydana opinia łączna (w szczególności wyroki Sądu Najwyższego: z 20 stycznia 2005 r., I UK 149/04, LEX nr 602672; z 26 lipca 2011 r., I UK 29/11, LEX nr 1026622). Ma to uzasadnienie w integralności organizmu ludzkiego i potrzeby wszechstronnej, kompleksowej oceny stanu zdrowia ubezpieczonego. W przypadku stwierdzenia

różnych schorzeń przez biegłych różnych specjalności zasadą jest więc potrzeba sporządzenia przez nich opinii łącznej bądź konieczność powołania biegłego z zakresu medycyny pracy, który dokona całościowej oceny wpływu wszystkich zidentyfikowanych schorzeń oraz stopnia ich nasilenia i wpływu na niezdolność do wykonywania pracy. Jednakże, zasada ta nie ma bezwzględnego charakteru, gdyż jej zastosowanie uzależnione jest od okoliczności faktycznych konkretnej sprawy, w szczególności zaś treści i zakresu zgromadzonych w sprawie opinii, „historii” ubezpieczeniowej wnioskodawcy (tzn. wcześniejszego stwierdzenia niezdolności do pracy oraz późniejszego stwierdzenia zdolności do pracy tej samej osoby, przy utrzymaniu się dotychczasowych schorzeń) oraz kwalifikacji wnioskodawcy (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 8 września 2015 r., I UK 430/14, LEX nr 1809930; z 25 kwietnia 2017 r., II UK 192/16, LEX nr 2312023). Dlatego, aby zarzut niepowołania dodatkowego biegłego z zakresu medycyny pracy lub nieprzeprowadzenia dowodu z łącznej opinii biegłych wszystkich specjalności był zasadny, konieczne jest stwierdzenie występowania w stanie faktycznym sprawy okoliczności przemawiających za uznaniem, że niewykorzystanie takiego środka dowodowego miało istotny wpływ na wynik sprawy. Przepisy Kodeksu postępowania cywilnego nie wymagają bowiem, by biegli zawsze składali w takich przypadkach jedną wspólną opinię. Nie wymagają również, by zawsze w takiej sytuacji wypowiedział się biegły z zakresu medycyny pracy (por. wyrok Sądu Najwyższego z 21 listopada 2017 r., I UK 465/16, LEX nr 2428813). W związku z tym wykazanie oczywistej zasadności skargi kasacyjnej w odniesieniu do postawionych zarzutów naruszenia wyżej wymienionych przepisów postępowania wymagało przedstawienia okoliczności świadczących o tym, że w tej konkretnej sprawie opinia łączna (lub opinia lekarza medycyny pracy) była konieczna. Takiego wyводу jednak brak.

Odnosząc się na koniec do twierdzenia skarżącego o potrzebie wykładni przepisów prawa budzących poważne wątpliwości, należy zauważyć, że z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wynika, że potrzeba wykładni przepisów prawa powinna występować „w sprawie”. Potrzeba wykładni przepisów powstaje zatem w związku z istniejącym w sprawie stanem faktycznym i prawnym, a dokonanie wykładni ma służyć właściwemu rozstrzygnięciu sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego

z 6 lutego 2014 r., I PK 246/13, LEX nr 1646083). Skarżący wskazał na potrzebę wykładni § 4 pkt 1 i 4 rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej z dnia 14 grudnia 2004 r. w sprawie orzekania o niezdolności do pracy (w związku art. 42 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty oraz art. 12 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego). Przepisy te dotyczą postępowania orzeczniczego przed Zakładem Ubezpieczeń Społecznych a wadliwe przeprowadzenie badania w tym postępowaniu nie ma wpływu na rozstrzygnięcie sądu ubezpieczeń społecznych, który ustaleń odnośnie do niezdolności do pracy dokonuje (tak jak w niniejszej sprawie) na podstawie opinii biegłych lekarzy. Innymi słowy, skarżący domaga się wyjaśnienia wątpliwości, które nie mają i nie mogą mieć wpływu na wynik niniejszej sprawy. Zatem zagadnienia skonstruowane przez skarżącego na podstawie wskazanych we wniosku przepisów pozostaje bez związku z niniejszą sprawą i nie uzasadnia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Z tych powodów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzeczono jak w sentencji.

Uwzględniając wniosek pełnomocnika skarżącego o zasądzeniu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, o kosztach wywołanych wniesieniem skargi kasacyjnej rozstrzygnięto na podstawie art. 98 § 1 k.p.c., art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o adwokaturze (Dz.U. z 2018 r., poz. 1184 ze zm.) w związku z § 16 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 15 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 18) oraz art. 108 § 1 k.p.c. - stosowanych w związku z art. 391 § 1 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.